

Remissyttrande

Datum 2017-03-07

Ert diarienummer Ku2016/02492/MF

Diarienummer RS 2016-07686

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

ku-remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över ”En gränsöverskridande mediepolitik – för upplysning, engagemang och ansvar” (SOU 2016:80)

Västra Götalandsregionen har beretts möjlighet att yttra sig över En gränsöverskridande mediepolitik – för upplysning, engagemang och ansvar. Svaret koncentrerar sig kring regionernas möjliga roll i en kraftfull nationell mediepolitik där publicistiskt drivna medier åter blir ett kitt i lokalsamhället, och där utredningens samtliga honnörord – upplysning, engagemang och ansvar – kan bli verklighet tillsammans med regionala insatser.

Inledningsvis: Medieutredningen skissar på en utveckling i två steg med detaljerade förslag (reformerat mediestöd m m) som ska implementeras på kortare sikt, och ”visionära, mer långsiktiga tankar, där det krävs kompletterande beredningsarbete och vidare utredning” (s 14). Västra Götalandsregionen vill påminna om regionernas roll för att forma en nationell mediepolitik och är gärna en aktiv part i en sådan dialog.

Västra Götalandsregionen instämmer i utredningens slutsatser när det gäller det förändrade medielandskapet och behovet av nya stöd och insatser. ”Marknaden ser vid denna tidpunkt i historien inte ut som om den på egen hand kommer att klara av att finansiera journalistiken framgent” (s 13). Västra Götalandsregionen är övertygad om att regionerna kan bidra positivt för att lösa detta behov trots att idéer om den regionala dialogens betydelse för en nationell mediepolitik helt saknas i utredningen.

När det gäller utredningens tyngdpunkt, förslaget till ett reformerat presstöd, det så kallade mediestödet, instämmer Västra Götalandsregionen i huvudlinjerna: att stödet behöver ekonomisk förstärkning, att en ansvarig utgivare är ett krav och att det redaktionella egenproducerade innehållet inte understiger en viss procent och att demokratisk grund och ”inre mångfald” är ett krav. Mediestedets utformning och utredningens resonemang kring kvalitativa trösklar är dock inte oproblematiska.

Västra Götalandsregionen menar att utredningen underskattar komplexiteten att i en nämndberedning göra sådana bedömningar utan att de uppfattas som subjektiva och godtyckliga. Vi vill också påminna om att kvalitativ bedömning ofta(st) har visat sig gynna den rådande ordningen och ytterligare försvåra för minoritetsgrupper. Vi vill istället förorda att de kvantitativa trösklarna utgör grund

för nämndens huvudsakliga bedömning och att mediestödet upphör och återbetalas i de fall publiceringen visar sig strida mot de grundläggande principerna. Västra Götalandsregionen kan inte nog framhålla vikten av att mediestödsnämnden innehåller representanter med god kännedom om medielandskapet på regional och lokal nivå, och föreslår att regionerna får nominera kandidater till nämnden.

Det finns några ytterligare perspektiv som Västra Götalandsregionen särskilt vill framhålla:

Mediepolitiska mål – det är sannolikt att de nuvarande mediepolitiska målen och indikatorerna behöver ses över och förändras, även om utredningen inte preciserar i vilken riktning. Västra Götalandsregionen anser att målen för mediepolitiken, i den snabba omställning som nu sker, måste preciseras. Häri ligger att trygga yttrande- och tryckfriheten givet den avgränsning som måste ske med hänsyn till gällande lag och demokratiska principer. De nya mediepolitiska målen kan inte heller på samma självklara sätt som tidigare utgå från att dagspressen, radion och televisionen når de flesta människor i Sverige och att just dessa medier är centrala för nyhetsförmedling och debatt.

Medieskuggan på landsbygden – Västra Götalandsregionen välkomnar utredningens förslag om extra produktionsstöd för att öka den journalistiska närvaron i kommuner med svag eller obefintlig journalistisk bevakning (s 362). Detta är givetvis en central fråga för regional utveckling och borde kunna generera en dialog mellan stat och region hur man gemensamt kan arbeta med att begränsa medieskuggorna.

Forskning och utveckling – även om det nya mediestödet skulle höjas enligt utredningens förslag behövs en kraftfull förstärkning på FoU inom området. Västra Götalandsregionen uppdrog 2015 åt Lindholmen Science Park att göra en regional förstudie kring förutsättningarna att skapa en testarena för publicistiska mediers utveckling. Förstudien konstaterar i likhet med Medieutredningen, att de publicistiskt drivna medierna inte längre är samma självklara kitt i lokalsamhället som mötesplatser för nyheter, information och debatt. Vem ska stå för journalistikens krav på saklighet, opartiskhet och faktagranskning, och vem ska se till att våra åsikter inte bara bekräftas utan utmanas och nyanseras? Och, inte minst: vem ska granska makthavarna där lokaljournalistiken inte längre finns? Medieutredningen konstaterar dessutom att den regionala nivån blir mest lidande när lokaljournalistiken försvinner: ”Det vanligaste granskningsområdet är kommun/stad och det minst vanliga den regionala nivån” (s 115).

Västra Götalandsregionen vill inrätta en forskningsplattform för medier och demokrati där de publicistiska mediernas problem kan hitta en lösning i brett samarbete mellan mediebransch, akademi och offentliga aktörer. En lång rad organisationer har redan visat sig villiga att samverka. Till grund för plattformen ligger förstudiens modell för utvecklings- och innovationsprogram inom gränssnittet medier och demokrati:

- En forskning som är mer snabbfotad och därmed mer relevant.
- Projekt i laborativ miljö, vilket ger praktiska och tillämpbara kunskaper.
- Spridning; nationellt, nordiskt och internationellt

Testarenan har potential att bli en ledande aktör inom forskning och utveckling på medieområdet: ”Något specifikt industriforskningsinstitut med fokus på tillämpad medieforskning existerar emellertid inte”, konstaterar medieutredningen (s 295), men här finns ett embryo där staten genom stöd kan bidra till utvecklingen på det området.

Medie- och informationskunnighet – det är glädjande att Västra Götalandsregionens långsiktiga arbete med att lyfta mik-frågorna uppmärksammas på sidan 414. Satsningarna på medie- och informationskunnighet genom uppdrag till Filmpedagogerna och Kultur i Väst (som bland annat arrangerar delregionala mik-dagar samt den årliga mik-dagen i samband med Göteborgs filmfestival), MEG och Borås högskola blir tillsammans en storsatsning på mik-frågorna i samarbete med folkhögskolorna som fått särskilda uppdrag. Här vill Västra Götalandsregionen fortsätta att gå i täten, gärna tillsammans med staten.

Medborgarjournalistik och folkbildning – detta intressanta ämne snuddas vid i utredningen, men efter att ha avfärdat idén om att mediestödet skulle kunna tillfalla enskilda (medborgare) journalister går man inte vidare i ämnet. Det är synd, eftersom detta är en viktig aspekt i mediernas utveckling oavsett om de ska omfattas av mediestödet eller inte. En annan aspekt av folkbildningens roll är att faktaresistensen sprider sig närmast epidemiskt just nu. När privatpersoner får större makt över nyhetsflödet blir också faktaresistensen ännu mer angelägen att bekämpa.

Här vill Västra Götalandsregionen särskilt framhålla folkbildningens viktiga roll – folkhögskolor, studieförbund – som över huvud taget inte nämns i utredningen. Västra Götalandsregionen ger betydande stöd till folkbildningen – genom att äga folkhögskolor, ge stöd till rörelsefolkhögskolor och ett omfattande stöd till studieförbunden. Detta gör dem till viktiga motorer för att lära ut grundläggande kunskaper i nyhetsvärdering och källkritik till många av de medborgarjournalister som uttrycker åsikter i systemet och därmed bidrar till att påverka oss.

... och på alla språk: Utredningen diskuterar bristen i nyhetsrapportering på minoritetsspråken, på grund av bristen på tvåspråkiga journalister och bristen på kompetens i övriga kåren, men man nämner inte medborgarjournalistikens potentiella roll i detta sammanhang. Där skulle individer med språk- och samhällskunskaper kunna spela en viktig roll. Detta gäller inte minst nyheter på våra nya svenskars modersmål – en annan aspekt av nyhetsrapporteringen som inte heller tas upp i utredningen. Här finns fina nordiska exempel att titta på, bland annat Aarhus Global Media som tränar danska ungdomar i nyhetsvärdering, källkritik och rapportering på sina respektive modersmål. Detta är särskilt intressant eftersom utredningen visar att 40 procent av journalisterna är positiva till ”medieborgarnas” bidrag till journalistiken (s 117).

Kommunikatörer, PR och annonsörers egna kanaler – utredningen beskriver offentliga organisationers utveckling inom kommunikationsområdet (s 190 ff). Västra Götalandsregionen delar bilden av riskerna med att antalet yrkesverksamma journalister minskar och vill särskilt betona den regionala och lokala journalistikens roll. Däremot är det olyckligt att utredningen ställer detta behov mot en professionalisering av yrkesområdet kommunikation.

Medieutredningen blandar fakta med tyckande och ogrundade påståenden om professionella kommunikatörer ”vars intresse är att paketera ett budskap i fördelaktiga termer” och som önskar ”kommunicera den önskvärda, tillrättalagda bilden”. Västra Götalandsregionen vill framhålla att det inte finns något motsatsförhållande mellan journalistik och professionell kommunikation, utan snarare ett behov att respektive område utvecklas och samverkar för att möta invånarens behov av transparens, korrekt och trovärdig information samt dialog.

En mediepolitik för och av hela Sverige – Västra Götalandsregionen står redo att, gärna i samverkan med staten, inrätta ett nationellt innovationsprogram, Medier & demokrati, på Lindholmen Science Park i Göteborg där definierade problem kan lösas i brett samarbete mellan mediebransch, akademi och offentliga aktörer och i dialog med internationella aktörer. Idag saknas en sådan mötesplats och neutral motor för medie- och demokratiutveckling. I Västra Götaland finns redan Nordicom, ett nordiskt kunskapscenter för medie- och kommunikationsområdet, SOM-institutet och JMG, vilket gör Göteborg extra lämpat för uppdraget. Just kunskapen om de nordiska ländernas långvariga publicistiska traditioner, vilket ses som en förutsättning för en stabil demokrati, är intressant i sammanhanget. Förstudien pekar också på sambandet mellan välstånd, demokrati och publicistiska traditioner.

Förstudien skissar en rad konkreta forskningsprojekt kring bland annat medborgar- och robotjournalistik samt den ökande klyftan mellan storstad och landsbygd: ”Yngres och framtidens nyhetsuniversum”, ”Automatiseringen som möjlighet för demokrati och journalistik” och ”I storstädernas medieskugga”. Med detta har Västra Götaland tagit täten när det gäller satsningar som främjar medieutveckling, demokrati och medie- och informationskunnighet i Sverige.

Medieutredningen skissar på en utveckling i två steg med detaljerade förslag (reformerat mediestöd m m) som ska implementeras på kortare sikt, och ”visionära, mer långsiktiga tankar, där det krävs kompletterande beredningsarbete och vidare utredning” (s 14). Som region är vi gärna del av en sådan dialog.

Regionstyrelsen
Västra Götalandsregionen

Johnny Magnusson
Regionstyrelsens ordförande

Ann-Sofi Lodin
Regiöndirektör